

دانشگاه علوم پزشکی بم

معاونت آموزشی

مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی

شیوه نامه دانش پژوهی آموزشی

مقدمه:

دارا بودن یک نظام آموزشی و پژوهشی پویا و بالنده مستلزم حفظ جایگاه مؤسسات آموزش عالی در جهت انجام هر سه حیطه فعالیت آنها شامل آموزش، پژوهش و ارائه خدمت است. از آنجا که فعالیت های آموزشی بخش مهمی از رسالت مؤسسات آموزش عالی و قسمت عمده ای از عملکرد اعضای هیأت علمی را تشکیل می دهند، ضروری است تلاش و کوشش ایشان در این عرصه نیز به نحو مناسب ارزش گذاری شود.

نوآوری (دانش پژوهی) انجام فعالیتی بدیع در جهت حل مسأله، گسترش مرزهای دانش و ورود به عرصه های جدید است. جایگاه و اهمیت این نوع فعالیتها در نظام آموزشی و پژوهشی دانشگاه بر همگان مبرهن بوده و حمایت از این نوع فعالیتها از رسالتهای اصلی هر نظام آکادمیک می باشد. وجود نظام و ساز و کار های حمایتی و ارزشیابی مناسب این فعالیتها می تواند سبب خلق ارزشهای بدیع و آثار مفیدی در حیطه آموزش شود که جوهره آن ایمان و اخلاص، علم و تجربه، ابتکار و خلاقیت و تلاش صاحبان خرد و اندیشمندان و تلاشگران در عرصه های آموزش خواهد بود.

ماده یک. هدف:

هدف از تدوین این شیوه نامه تعیین چگونگی مستند ساختن، ارزیابی جامع، دقیق و منصفانه و امتیاز دهی آن دسته از فعالیت های دانشورانه و دانش پژوهی در زمینه آموزش علوم پزشکی است که در دانشگاه علوم پزشکی بم انجام شده است.

ماده دو. تعاریف:

فعالیت آموزشی:

فعالیت آموزشی شامل کلیه فعالیت هایی است که در حوزه آموزش و در سطوح مختلف (مقاطع) صورت می گیرد که در هر یک از حیطه های زیر ممکن است واقع شود:

- **تدوین و بازنگری برنامه ریزی آموزشی:** مقصود تدوین مجموعه ای از فعالیت های آموزشی در هر سطح آموزشی است که به صورت سیستماتیک طراحی و سازماندهی شده، بطور طولی و متوالی مرتب شده و ارزشیابی می شود.
- **ارزشیابی:** شامل ارزیابی فراگیر (مقصود تمامی فعالیت های مرتبط با ارزیابی دانش، مهارت، و نگرش فراگیران است)، ارزشیابی اساتید و برنامه های آموزشی است.

- **یاددهی و یادگیری:** مراد از یاددهی و یادگیری هر گونه فعالیتی شامل تدریس مستقیم (از جمله سخنرانی و کار در گروه‌های کوچک) است که منجر به یادگیری فراگیر می شود و یا توسعه هر ارتباطی (نظیر منتورینگ) که آموزش در آن در همراهی با اهداف فراگیر تسهیل می شود.
- **محصولات آموزشی:** شامل مواردی نظیر وسایل آموزشی، لوح فشرده آموزشی با رعایت ساختار علمی، راهنمای مطالعه و یا سایر محصولاتی است که به پیشنهاد کمیته دانشگاهی و تأیید کمیته کشوری دانش پژوهی در این حیطه قرار گیرد.
- **مدیریت و رهبری آموزشی:** عبارتست از فعالیت های راهبردی که سبب بهبود برنامه های آموزشی و پیشرفت عرصه آموزش می شود.
- **یادگیری الکترونیک:** مشارکت در طراحی سیستم آموزش الکترونیک و اجرای آن در سطح دانشگاه، شامل آماده سازی محتوا، طراحی آزمون الکترونیک، هدایت کلاسهای مجازی و سایر موارد مرتبط در صورت تأیید کمیته کشوری می باشد.

نوآوری آموزشی:

یک فعالیت آموزشی (مداخله) جدید است که به منظور ارتقاء کیفیت آموزش انجام می گیرد. جدید بودن (نو بودن) این مداخله می تواند در سطح دیپارتمان آموزشی (گروه)، دانشکده، دانشگاه و یا کشور (ملی) بین المللی باشد. این مداخلات ممکن است توسط اعضای هیات علمی و یا دانشجویان انجام گیرد.

فعالیت های دانشورانه آموزشی:

فرایند آموزشی نوآورانه (نوآوری آموزشی) است که بصورت هدفمند (اهداف شفاف) روش مند (دارای متدولوژی مشخص) مبتنی بر شواهد موجود (آماده سازی مناسب) و دارای نتایج مشخص است.

دانش پژوهی آموزشی:

فعالیت هایی دانشورانه است که علاوه بر چهار معیار فوق به نحو مناسبی منتشر شده و در معرض نقد دیگران قرار گرفته است. برای این که فعالیتی جزو فعالیت های دانش پژوهی طبقه بندی شود، لازم است این فعالیت علاوه بر داشتن بعد کمی و کیفی، در برگزیده تعامل انجام دهنده (گان) آن فعالیت با جامعه آموزش علوم پزشکی باشد. به منظور برقراری این تعامل لازم است که مجری یا مجریان فعالیت مورد نظر نشان دهند که برای اجرای آن از منابع و مستندات موجود در متون آموزش علوم پزشکی بهره برده اند و محصول و نتیجه فعالیت آموزشی آنها به نحو مناسبی در اختیار سایر اعضای جامعه آموزش علوم پزشکی قرار

گرفته است به گونه ای که سایر افراد می توانند بر پایه آن، اقدامات و فعالیت های بعدی را انجام دهند و بدین وسیله نتایج حاصل از این فعالیت در طول زمان به گسترش دانش آموزش علوم پزشکی کمک نموده است.

ماده سه. ساختار ارزیابی:

مرجع اصلی تأیید کننده فعالیت های دانش پژوهی آموزشی در کشور، کمیته کشوری ارزیابی فعالیت های دانشورانه و دانش پژوهی آموزش علوم پزشکی است که در حوزه معاونت آموزشی وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی تشکیل می گردد. ساختار ارزیابی در دو سطح دانشگاهی و کشوری به شرح زیر سازماندهی می شود:

الف) بررسی فعالیتهای دانشورانه و دانش پژوهی آموزشی در سطح کشوری

مرجع اصلی ارزشیابی و تعیین امتیاز فعالیتهای موضوع بند ششم از ماده ۲ آیین نامه ارتقا، "کمیته کشوری ارزیابی فعالیت های دانشورانه و دانش پژوهی آموزش علوم پزشکی" است (که از این پس به اختصار "کمیته کشوری دانش پژوهی" نامیده می شود). اعضای کمیته کشوری:

- معاون آموزشی وزارت متبوع یا نماینده تام الاختیار وی (رئیس کمیته)
- رئیس مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (دبیر کمیته)
- دو نفر نماینده از هیأت ممیزه
- سه نفر از صاحب نظران آموزش علوم پزشکی به پیشنهاد رئیس مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی وزارت بهداشت، و تأیید معاون آموزشی وزارت

کمیته مذکور می تواند در صورت لزوم و بنا بر صلاحدید رئیس کمیته به تناسب از افراد مطلع یا صاحب نظر دیگر از جمله دبیر دبیرخانه مربوطه حسب موضوع مورد بررسی دعوت به عمل آورد تا بدون حق رأی در جلسات شرکت نمایند.

به منظور تسریع در فرایند ارزشیابی و تعیین امتیاز فعالیتهای دانشورانه و دانش پژوهی آموزشی در دانشگاههای دارای هیأت ممیزه مستقل، انجام فرآیند ارزشیابی و تعیین امتیاز به کمیته های دانشگاهی دانش پژوهی تا پایان شهریور سال ۱۳۹۷ تفویض می شود. تصمیم گیری در خصوص تمدید مدت تفویض اختیار به هر دانشگاه، بر اساس نحوه عملکرد کمیته دانشگاهی دانش پژوهی و توسط کمیته کشوری دانش پژوهی انجام می شود.

بررسی فعالیتهای دانشورانه و دانش پژوهی آموزشی در سطح دانشگاهی:

در هر یک از دانشگاه های دارای هیأت ممیزه مستقل، "کمیته دانشگاهی ارزیابی فعالیت های دانشورانه و دانش پژوهی آموزش علوم پزشکی" تشکیل می شود که کمیته تخصصی هیأت ممیزه تلقی شده و از این پس این شیوه نامه به اختصار "کمیته دانشگاهی دانش پژوهی" نامیده می شود. محدوده اختیار این کمیته در هر دانشگاه بر اساس اختیارات تفویض شده از سوی کمیته کشوری دانش پژوهی تعیین می شود.

اعضای کمیته دانشگاهی دانش پژوهی عبارتند از:

- معاون آموزشی دانشگاه (رئیس کمیته)
- مدیر مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی دانشگاه (دبیر کمیته)
- یک نفر از اعضای هیأت علمی به نمایندگی هیأت ممیزه دانشگاه
- دو نفر از صاحب نظران و کارشناسان آموزش علوم پزشکی به پیشنهاد مدیر مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی دانشگاه و تأیید هیأت ممیزه.

کمیته می تواند از رئیس دانشکده و مدیر دفتر توسعه آموزش دانشکده ذیربط و نیز برخی صاحب نظران بر حسب موضوع برای شرکت در جلسه (بدون حق رای) دعوت کند.

تبصره ۱: شرایط اعضای حقیقی کمیته عبارت است از:

- داشتن سابقه برجسته آموزشی
- آشنایی با دانش آموزش علوم پزشکی
- التزام به رعایت اصول اخلاق در داوری
- ترجیحا سابقه حداقل ۵ سال کار به عنوان عضو هیأت علمی
- ترجیحا دارا بودن رتبه دانشیاری یا استادی

تبصره ۲: در دانشگاههایی که هیأت ممیزه مستقل ندارند، نیز کمیته دانشگاهی دانش پژوهی با ترکیب مشابهی جهت کارشناسی اولیه و داوری فعالیتهای موضوع بند ششم ماده ۲ آیین نامه ارتقا تشکیل می شود. اما رای این کمیته پس از بررسی و تایید در کمیته کشوری دانش پژوهی قابل احتساب در پرونده ارتقای متقاضی خواهد بود.

ماده چهارم. شرح وظایف اعضای کمیته:

وظایف این کمیته با در نظر گرفتن چارچوب های ذکر شده در آئین نامه وزارتی "ارزیابی های فعالیت های نوآوری (دانش پژوهی) در آموزش علوم پزشکی" و در جهت دستیابی به یک نظام جامع و فراگیر حمایتی و ارزیابی فعالیت های نوآورانه در دانشگاه علوم پزشکی بم در نظر گرفته شده و بدین ترتیب این کمیته در حیطه های ذیل فعالیت می نماید:

- تعیین سیاستهای کلی دانش پژوهی آموزشی دانشگاه
- تصویب فرایند ارزشیابی / اعلام نتیجه / رسیدگی به اعتراضات در زمینه فعالیت های نوآورانه آموزش علوم پزشکی در دانشگاه

- تأیید/ رد فعالیت های نوآورانه آموزش علوم پزشکی
- تعیین امتیاز / اعلام نتیجه / بررسی موارد اعتراض فعالیت های نوآورانه آموزش علوم پزشکی

تبصره ۱: کمیته دانشگاهی در بخش ارزیابی فعالیت های نوآورانه آموزش علوم پزشکی تنها می تواند نوآورانه بودن فعالیت های صورت گرفته در سطح دانشگاه را تعیین نماید. چنانچه بنا به تشخیص کمیته مزبور (با یا بدون درخواست فرد یا افراد ارائه دهنده آن) فعالیت صورت گرفته در سطح کشوری یا بین المللی باشد، لازم است مستندات مربوطه جهت بررسی به نحو مناسب به مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ارائه گردد و مرجع تأیید کننده اینگونه فعالیتها و تعیین امتیاز آن ها " کمیته کشوری ارزیابی فعالیت های نوآورانه آموزش علوم پزشکی " است.

کمیته حداقل ۲ بار در سال به دعوت دبیر کمیته تشکیل جلسه خواهد داد و جلسات هنگامی رسمیت می یابد که رئیس و دبیر کمیته و دو نفر از سایر اعضا حضور داشته باشند و تصمیمات کمیته با تأیید نصف به اضافه یک حاضرین تصویب خواهد شد.

تبصره ۱: جلسات فوق العاده در شرایط مقتضی می تواند به پیشنهاد دبیر و یا رئیس کمیته تشکیل شود.

تبصره ۲: مسئولیت تهیه دستور کار جلسات، دعوت از اعضای کمیته و تنظیم صورتجلسات به عهده دبیر کمیته و کارشناس مسئول کمیته فنی دانش پژوهی مرکز توسعه می باشد.

تبصره ۳: اعضای کمیته می توانند پیشنهادات خود را جهت طرح در کمیته حداقل یک ماه قبل از نشست کمیته به دبیر شورا اعلام نمایند تا در دستور کار جلسه بعدی قرار گیرد.

ماده پنج. فرآیند ارائه و ارزشیابی فعالیتهای موضوع بند ششم ماده ۲:

۱. لازم است فرد متقاضی مستندات، شواهد و مدارک لازم در خصوص فعالیت های مورد نظر را در سامانه ملی فعالیتهای نوآورانه آموزشی (به آدرس <http://meded.behdasht.gov.ir>) ثبت نماید.

۲. مستندات ارائه شده در بخش فعالیتهای دانش پژوهی آموزشی باید علاوه بر اطلاعات مربوط به کمیت و کیفیت فعالیت انجام شده، دارای شواهدی دال بر تعامل با سطوح مختلف جامعه آموزشی علوم پزشکی در خصوص گزارش نتایج آن فعالیت باشد. مصادیق این تعامل عبارتند از برگزاری کارگاه های آموزشی و ایراد سخنرانی در مورد نتایج فعالیت آموزشی صورت گرفته یا محصول آن به صورت مدعو در حوزه های وسیعتر (سایر دپارتمان ها/ دانشکده ها / دانشگاهها)، ارائه نتایج در کنگره های علمی، انتشار در مجلات علمی- پژوهشی، ثبت فعالیت ها در تار نامه‌های (Website) مرتبط با نوآوری آموزشی از جمله AAMC ، MedEdPORTAL و یا موارد مشابه.

۳. فعالیتی می تواند وارد فرآیند داوری شود که حائز تمام شرایط زیر باشد:

الف) مرتبط با حوزه آموزش یکی از ردههای فراگیران علوم پزشکی (دانشجویان، دستیاران، آموزش مداوم جامعه پزشکی) یا اعضای هیأت علمی باشد.

ب) در عمل به اقدامی برای بهبود کیفیت آموزش منجر شده باشد. بنابراین طرح هایی که صرفاً ماهیت نظریه پردازی و ارائه پیشنهاد بدون انجام مداخله دارند مشمول بند ششم ماده ۲ آیین نامه ارتقا (فعالیتهای دانشورانه یا دانش پژوهی آموزشی) نخواهند بود. همچنین پژوهشهای آموزشی که صرفاً ماهیت تولید علم دارند و همراه با اقدامی برای اصلاح روندهای آموزشی دانشگاهها نبوده اند نیز قابل بررسی در بند ششم از ماده ۲ آیین نامه ارتقا نیستند.

ج) باید به اندازه کافی در آموزش دانشگاه استقرار کافی پیدا کرده باشد:

- فعالیتهایی که اجرای مستمر دارند حداقل باید به مدت شش ماه ادامه یافته یا محصول آن حد اقل به مدت شش ماه مورد استفاده قرار گرفته باشد.

- فعالیتهایی که می تواند به طور مکرر اجرا شود باید حداقل دو بار انجام شده یا مورد استفاده قرار گرفته باشد.

- اگر جنس فعالیت، به صورت تدوین برنامه یا سند سیاست گذاری یا آیین نامه و دستورالعمل است که یک بار انجام می شود اما بعد از تصویب، تاثیر مستمر خواهد داشت، باید به تصویب مراجع ذیصلاح رسیده باشد.

۴. پس از اطمینان در خصوص احراز شرایط ورود به داوری، بررسی وجود معیارهای شش گانه دانش پژوهی آموزشی (Glassick) به شرح زیر توسط کمیته دانشگاهی/کشوری دانش پژوهی انجام می شود:

۱. اهداف مشخص

۲. آماده سازی کافی

۳. استفاده از روشهای مناسب

۴. ارائه نتایج مهم

۵. معرفی موثر برنامه

۶. برخورد نقادانه

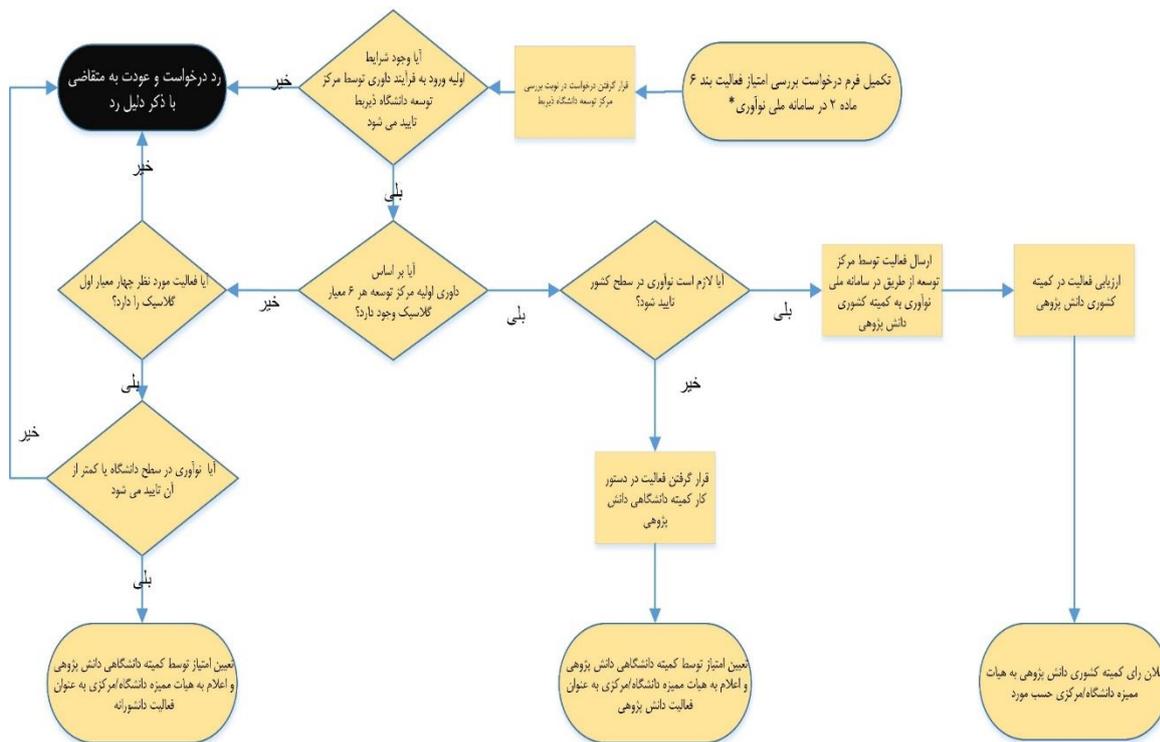
وجود چهار معیار اول، شرط لازم برای کسب امتیاز از هر یک از فعالیتهای مندرج در بند ششم ماده ۲ آیین نامه ارتقا است که در اینصورت فعالیت دانشورانه (Scholarly Education) محسوب میشود. در صورت تحقق تمامی ۶ معیار گلاسیک در یک فعالیت، آن فعالیت مصداق دانش پژوهی آموزشی (Educational Scholarship) است و امتیاز آن میتواند در ماده ۳ (حداکثر تا پنجاه درصد امتیاز لازم اعم از شرطی و غیر شرطی) لحاظ شود.

تبصره: تدریس موضوع برای اولین بار به خودی خود دانش پژوهی تلقی نشده و باید تمام معیارهای دانش پژوهی را داشته باشد.

۵. کمیته دانشگاهی دانش پژوهی می تواند نوآوری فعالیت های صورت گرفته را حداکثر تا سطح دانشگاه تعیین نماید. چنانچه بنا به تشخیص کمیته مزبور (با یا بدون درخواست فرد یا افراد ارائه دهنده آن) نوآوری فعالیت صورت گرفته در سطح کشوری یا بین المللی باشد، لازم است مستندات مربوطه در کمیته کشوری دانش پژوهی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی بررسی گردد. مسئولیت تایید نهایی امتیاز فعالیتهای مرتبط با اعضای هیات علمی متقاضی از دانشگاههای فاقد هیأت ممیزه نیز بر عهده این کمیته است.

۶. برای کسب امتیاز دانش پژوهی (که می تواند جایگزین امتیازات ماده ۳ ارتقا شود) برای "تولید وسایل آموزشی"، "تولید لوح فشرده آموزشی با رعایت ساختار علمی" و "سایر موارد" در بخش یادگیری الکترونیک، تایید کمیته کشوری دانش پژوهی مبنی بر نوآوری فعالیت در سطح کشوری ضروری است.

جریان فرآیند ارائه و ارزشیابی فعالیتهای موضوع بند ششم ماده ۲

* چنانچه به هر دلیلی سامانه از دسترس خارج شود و امکان ثبت فعالیت در سامانه وجود نداشته باشد، نحوه ثبت فعالیت و ارائه درخواست بررسی آن توسط مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی وزارت متبوع مشخص خواهد شد.